

ψης) πάνω στην νεοελληνική σκέψη αυτής της περιόδου, στους προδρόμους του νεοελληνικού διαφωτισμού και στις ιδεολογικές συγκρούσεις της εποχής.

Στό δεύτερο μέρος ή συγγραφέας διεξοδικά αναφέρεται στην πολυκύμαντη ζωή του Βενιαμίν Λέσβιου (1759-1824): στη γέννησή του στο Πλωμάρι της Μυτιλήνης, στην παραμονή του στο Άγιο Όρος, στη ζωή του στην Πίζα, στο Παρίσι, στις Κυδωνίες, στην Κωνσταντινούπολη, στις Παραδουνάβιες Ήγεμονίες, στην έπαναστατική του δράση ως τό θάνατό του (Ναύπλιο 1824).

Στό τρίτο μέρος διερευνώνται μέσα από τά έργα του Βενιαμίν Λέσβιου οί σχέσεις του φιλοσοφικού στοχασμού του και της ευρωπαϊκής φιλοσοφικής σκέψης του 18ου αϊ. και οί αποκλίσεις του από αυτήν. (Ίδεολόγοι, Locke, Condillac, Φυσιοκράτες, Έγκυκλοπαιδεία, Rousseau κ.ά.).

Στό τέταρτο μέρος μελετάται ή χειρόγραφη παράδοση τών έργων του Βενιαμίν Λέσβιου, (ή έσωτερική και έξωτερική ιστορία τών χειρογράφων). Τό βιβλίο περιλαμβάνει ένα σύντομο πρόλογο, μικρή εισαγωγή, όπου ή συγγραφέας έπιμένει στην ανάγκη νέας θεώρησης όλόκληρου του υλικού σχετικά μέ τό σημαντικότερο λόγο της τελευταίας περιόδου της Τουρκοκρατίας, πού «βασικό στοιχείο της προσωπικότητάς του ήταν ό συνδυασμός της θεωρίας και της πράξης», επίσης πλούσια βιβλιογραφία και εύρετήριο κυρίων όνομάτων.

ΔΡ ANNA ΚΕΛΕΣΙΔΟΥ-ΓΑΛΑΝΟΥ
ΔΙΕΥΘΥΝΟΥΣΑ ΤΟΥ ΚΕΕΦ
ΤΗΣ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

Eftichios Bitsakis, *Physique et matérialisme*, Paris 1983, Editions sociales, 479 σελ.

Το βιβλίο αυτό του καθηγητή Ευτύχη Μπιτσάκη είναι κατουσίαν μια βελτιωμένη και επαυξημένη έκδοση του βιβλίου του αυτού συγγραφέα *Physique contemporaine et matérialisme dialectique*, που εκδόθηκε από τον ίδιο εκδοτικό οίκο το 1973, έχει δε μεταφρασθεί από το συγγραφέα στην ελληνική (Εκδόσεις Ι. Ζαχαρόπουλος) με τον τίτλο: *Διαλεκτική και νεώτερη φυσική*, Αθήνα 1981³.

Το βιβλίο περιλαμβάνει δώδεκα κεφάλαια, ένα παράρτημα, πίνακα ονομάτων, καθώς και βιβλιογραφία που μνημονεύεται σ' αυτό.

Στο πρώτο κεφάλαιο (17-52), που φέρει τον τίτλο «Επιστήμες και φιλοσοφία», εξετάζονται τα εξής θέματα: οί σχέσεις της φιλοσοφίας με τις επιστήμες, η μηχανιστική άποψη, η ανάπτυξη των επιστημών κατά το 10ο αιώνα, η θεμελίωση του διαλεκτικού υλισμού, η κρίση της φυσικής και η θετικιστική άποψη, η νεώτερη φυσική και μερικές παρατηρήσεις πάνω στο σύγχρονο θετικισμό.

Το δεύτερο κεφάλαιο «Για τη διαλεκτική των μορφών της ύλης» (53-98) συζητούνται προβλήματα που έχουν σχέση με την έννοια της ύλης, την ενότητα του φυσικού κόσμου, την ταξινόμηση, τις μετατροπές και τη δομή των στοιχειωδών σωματίων, το ανεξάντλητο της ύλης, τα πεδία και τα σωματία, τον ορισμό των στοιχειωδών σωματίων και τους νόμους της διατήρησης.

Στο τρίτο κεφάλαιο «Για την αντίθεση στη φύση» (99-122) εξετάζονται θέματα όπως: συμμετρίες και αντίθεση, το συνεχές και ασυνεχές, η συμμετρία, η ασυμμετρία και η εξέλιξη.

Στο τέταρτο κεφάλαιο «Υλη και κίνηση» γίνεται λόγος για την έννοια του όλου, την κίνηση ως τρόπος ύπαρξης της ύλης, τον ενεργητισμό ως κίνηση χωρίς ύλη, για την ύλη, τη μάζα, και ενέργεια, για την υλικότητα του φωτονίου και βαρυτονίου, για την αλληλεπίδραση και κίνηση, για την κίνηση ως αλλαγή, για την κίνηση και αντίθεση καθώς και για τα επίπεδα της φυσικής κατάστασης της ύλης.

Στο πέμπτο κεφάλαιο «Χώρος, χρόνος και ύλη» (155-198) ο συγγραφέας, αφού κάνει ορισμένες παρατηρήσεις ιστορικού χαρακτήρα, εξετάζει τη μηχανιστική αντίληψη, κάνει μια κριτική στο θετικιστικό υποκειμενισμό, μιλάει για τα απόλυτα όρια του ηλεκτρομηχανισμού, για την ενότητα του χώρου και του χρόνου, για την ενότητα του χώρου, του χρόνου και της ύλης και για το πεπερασμένο, το άπειρο και το απειροστό.

Στο έκτο κεφάλαιο «Το κοσμολογικό ερώτημα» (199-224), ο συγγρ. προβαίνει πρώτα σε ορισμένες προκαταρκτικές παρατηρήσεις και μετά μιλάει για τα κοσμολογικά μοντέλα· κάνει ακόμη μια κριτική της θεωρίας της διάχυσης και ορισμένες τελικές παρατηρήσεις.

Στο έβδομο κεφάλαιο (225-254) ο συγγρ. πραγματεύεται το χώρο, το χρόνο και τα μικροφαινόμενα. Στο κεφάλαιο αυτό συζητείται η σχετικότητα ως θεωρία του φυσικού κόσμου, η έλξη της γης ως καθολική ελληλεπίδραση, η έννοια της μάζας του φωτονίου, του βαρυτονίου και του νετρονίου, ο κόσμος του Minkowski, ο χρόνος και η εξέλιξη και τέλος η μικροδομή του διαστήματος και του χρόνου.

Στο όγδοο κεφάλαιο (255-298) «Αλληλεπίδραση και αιτιοκρατία» περιλαμβάνονται τα εξής θέματα: ο μηχανιστικός και δυναμικός ντετερμινισμός, η θετικιστική άποψη, η αντίληψη του διαλεκτικού υλισμού, ο βιβλικός στατιστικός ντετερμινισμός, οι φυσικές αλληλεπιδράσεις, η αλληλεπίδραση και αιτιοκρατία, η σχετικότητα και μικροαιτιότητα, η τυχαιότητα, η σύμπτωση και αναγκαιότητα, οι νόμοι της φύσης.

Στο ένατο κεφάλαιο «Το είναι και η σκέψη» (299-314) συζητούνται ορισμένα θεμελιώδη προβλήματα της φιλοσοφίας, εκτίθενται οι απόψεις του σύγχρονου πνευματισμού, γίνεται λόγος για τις αισθήσεις και την πραγματικότητα (επιχειρείται μια κριτική της θετικιστικής άποψης), και δείχνονται οι συνέπειες του υποκειμενικού ιδεαλισμού.

Στο δέκατο κεφάλαιο «Πράγματα και έννοιες» (315-340) περιλαμβάνονται τα επόμενα θέματα: ενότητα και αντίθεση ανάμεσα στο είναι και τη σκέψη, το πράγμα σε κατ' αίσθηση εικόνα, κατ' αίσθηση εικόνα και έννοια, αντανάκλαση ως αισθησιακή κατηγορία.

Το ενδέκατο κεφάλαιο φέρει τον τίτλο «Η επιστημονική γνώση» (341-372). Σ' αυτό δίνεται καταρχήν μια γενική όψη του προβλήματος· επεξηγούνται οι έννοιες του συγκεκριμένου και του αφηρημένου, του απόλυτου και του σχετικού και της επιστημονικής αλήθειας. Εξετάζονται ακόμη ο «κριτικός ρεαλισμός» σε σχέση με τις επιστήμες, όπως και οι επιστήμες σε σχέση με τις θετικιστικές φιλοσοφίες.

Το δωδέκατο και τελευταίο κεφάλαιο έχει τον τίτλο «Για το διαλεκτικό υλισμό» (373-404). Σ' αυτό συζητούνται τα ακόλουθα θέματα: Ο Κ. Μαρξ και οι «δογματικοί», ο «θάνατος» της φιλοσοφίας, η μαρξιστική κατάσταση της φιλοσοφίας, η κατάσταση της μαρξιστικής φιλοσοφίας, τα συστατικά μέρη του διαλεκτικού υλισμού, επιστήμες και φιλοσοφία και τέλος το ξεπέραςμα της μηχανιστικής σκέψης.

Στο παράρτημα (405-461) ο συγγρ. επιχειρεί να κάμει μια «ρεαλιστική» ερμηνεία της βιβλικής μηχανικής. Ακολουθεί πίνακας ονομάτων και βιβλιογραφία.

Η διαπραγμάτευση των θεμάτων αυτών από τον καθηγητή Μπιτσάκη, που είναι καθηγητής της φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων και έχει κάνει ειδικές σπουδές στη φυσική και χημεία, γίνεται με μεθοδικότητα, σαφήνεια και πληρότητα. Ο καθηγητής Μπιτσάκης συσχετίζει τις αντιλήψεις του για τη φυσική προς τις απόψεις του μαρξισμού.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΑΤΡΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ
ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΔΡ Γ. ΚΟΥΜΑΚΗΣ
ΛΕΚΤΩΡ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΙΩΑΝΝΙΝΩΝ